

23.11.2020

Valtioneuvoston asetus televisio- ja radiotoiminnasta annetun asetuksen muuttamiseksi

Tausta

Televisio- ja radiotoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (1245/2014) 6 §:ssä on listattu ne tapahtumat, joiden katsotaan olevan Suomessa yhteiskunnallisesti merkittäviä. Tällaisten tapahtumien tv-lähetykset on välitettävä Suomen alueelle siten, että merkittävä osa (90 %) yleisöstä voi seurata niitä vapaasti vastaanotettavissa olevassa muodossa. Yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien listaa ehdotetaan lausuntokierroksella olleessa asetusehdotuksessa täydennettävän, katsojatottomusten muutokset huomioon ottaen listalla olevia miesten kilpailuja vastaavilla naisten kilpailuilla. Velvollisuutta välittää yhteiskunnallisesti merkittävät tapahtumat suorina lähetyksinä selvennettäisiin mm. siten, että olympialaisten merkittävimmät tapahtumat olisi lähetettävä kokonaan suorina lähetyksinä.

Yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien listan päivittäminen edellyttää EU:n komission hyväksyntää. Säännökset perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (2010/13/EU) audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoamista koskevien jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta (ns. "AVMS-direktiivi"). Käsittelylle varattava 3 kuukauden määräaika alkaa virallisen notifiointin tekemisestä komissiolle. Käsittelyaika huomioon ottaen yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien listan päivittämistä edellyttävä asetusmuutos tullaan tekemään myöhemmässä vaiheessa ja sitten kun sähköisen viestinnän palvelulain muutokset (HE 98/2020 vp) ovat tulleet voimaan. Samassa yhteydessä asetukseen tehdään myös muut uudistetun audiovisuaalisia mediapalveluita koskevan direktiivin edellyttämät muutokset, jotka ovat niin ikään olleet nyt lausuttavana.

Arvioitavana on lisäksi ollut asetuksen 12 §:ään sisältyvä määräaikainen poikkeus suorien lähetysten tekstitysvelvollisuuteen. Säännöksen mukaan tekstityspalvelu voidaan suorien lähetysten osalta toimittaa uusintalähetyksen yhteydessä 31 päivään joulukuuta 2020. Lähestyvä määräajan päättymisen huomioon ottaen asetusta muutetaan tältä osin erikseen.

Liikenne- ja viestintäministeriö pyysi sidosryhmiltä lausuntoja asetuksen muuttamisesta. Lausuntoja saatiin yhteensä 29 kappaletta. Lausuntopalvelun kautta jätetyt lausunnot ovat julkisia ja löytyvät palvelusta. Valtioneuvoston julkiseen hankeikkunaan on viety sekä lausuntopalveluun että suoraan ministeriön kirjaamoon jätetyt lausunnot ja ne löytyvät julkisilta osiltaan osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=LVM056:00/2020>

Lausuntopalaute

Tiivistelmä

Yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien listan täydentämistä listalla olevia miesten kisoja vastaavilla naisten kisoilla kannatettiin vahvasti. Lausunnonantajat kannattivat myös paralympialaisten lisäämistä listalle. Paralympialaisten listalle lisääminen olisi erityisesti yhdenvertaisuuden näkökulmasta kannatettavaa; vähemmistöjen kohdalla tosiasiallinen yhdenvertaisuus edellyttää useimmiten positiivista erityiskohtelua. Listalle ehdotettiin lisättäväksi myös muita urheilutapahtumia kuten Jukolan-viesti ja Kalevan kisat.

Lausunnoissa kannatettiin tavoitetta suorien lähetyksen täysimääräisestä toteutumisesta. Toisaalta tekstitysvelvoitteen asettaminen liian korkealle voisi vaarantaa tekstityspalvelun riittävän laadukkaan toteutumisen. Tällä hetkellä suorilla lähetyksillä ei ole mahdollista toteuttaa riittävän laadukkaasti ilman ihmistyövoiman käyttöä. Sekä Yleisradio että vammaisjärjestöt Kuuloliitto ry ja Kuulojen Liitto ry ehdottivat suorien lähetyksen tekstitysvelvoitetta koskevan poikkeusmääräajan pidentämistä.

Kesä- ja talviparalympialaiset

Kesä- ja talviparalympiakisojen listalle lisäämistä kannattivat Suomen Olympiakomitea, Suomen Paralympiakomitea, Suomen Urheiluliitto ry, Suomen Hiihtoliitto ry, Naisjärjestöjen keskusliitto, Vammaisfoorumi ry, Näkövammaisten liitto ry, Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta, Kuurojen liitto ry ja Valtion liikuntaneuvosto.

Lausunnoissa viitattiin paralympialaisten ainutlaatuisuuteen kansainvälisenä tapahtumana. Paralympialaiset ovat kasvattaneet suosiotaan myös kansainvälisessä tasolla katsojamäärissä, mm. kansainvälisen paralympiakomitean mukaan sekä vuoden 2016 kesäparalympialaiset että vuoden 2018 talviparalympialaiset olivat tv-yleisömääriltään ennätyskellisiä. Paralympialaisten listalle lisääminen olisi osoitus YK:n vammaissopimuksen mahdollistaman positiivisen erityiskohtelun tosiasiallisesta toteutumisesta. Vähemmistöjen kohdalla tosiasiallinen yhdenvertaisuus edellyttää useimmiten positiivista erityiskohtelua, jota tässä kohdassa tulisi harkita. Paralympialaisten listalle lisäämisellä olisi vaikutusta yhteiskunnan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi. Kisojen esittämisellä voitaisiin vaikuttaa yhteiskunnan suhtautumiseen vammaisuuteen. Paralympialaisten katsotaan täyttävän myös komission listalle ottamisen kriteerit. Lausuntojen mukaan tapahtuman yhteiskunnallista merkitystä ei tule mitata vain katsojamäärällä vaan lisäksi tulee ottaa huomioon laaja-alaisemmin tapahtuman yhteiskunnallinen merkittävyys EU:n komission laatimien tapahtumien yhteiskunnallista merkittävyttä kuvaavien kriteerien pohjalta. Lisäksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolain sekä suomalaisen arvopohjan hengen mukaisesti on tärkeää, että huippu-urheilua on katsottavissa monimuotoisesti.

Muut tapahtumat

Launnoissa ehdotettiin myös muiden urheilutapahtumien lisäämistä listalle. **Suomen Paralympiakomitea** esitti, että kesä- ja talviparalympialaisten ohella listalle lisättäisiin myös kotimaassa järjestettävät paralympialajien MM-kilpailut. **Suomen Hiihtoliitto ry** ehdotti, että listalle lisättäisiin alppihiihdon sekä freestylen maailmanmestaruuskilpailut.

Kaukametsäläiset ry esitti, että yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien listalle lisätään Jukolan viesti. Jukolan viestissä täyttyy tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden vahvistaminen. Lisäksi tapahtuma täyttää EU-komission kriteerit listalle ottamiseksi. Jukolan viestin lisäämistä kannatti myös **Suomen Suunnistajat ry**, joka ehdotti myös Venlojen viestin listalle lisäämistä. **Yksittäiset kansalaiset** toivoivat niin ikään toivoneet suunnistuksen laajempaa näkyvyyttä. Listalle ehdotettiin lisättäväksi myös SM-kilpailuja kuten Kalevan Kisat. Lisäksi toivottiin lisää näkyvyyttä mm. koripallolle, lentopallolle, aikuisyleisurheilulle, ampumahiihdolle ja esteratsastukselle.

Listaa kritisoivat näkemykset

Kansainvälinen Olympiakomitea (IOC) viittasi kesällä esittämiinsä alustaviin näkemyksiin listan päivittämisestä. IOC:n mukaan olympialaiset tulisi poistaa listalta kokonaisuudessaan ottaen huomioon, että IOC:n strategian mukaista on varmistaa olympialaisten laaja ilmainen näkyvyys muutoinkin. IOC:n mukaan ehdotus, jonka mukaan olympialaisten merkittävimmät tapahtumat tulee lähettää suorina lähetyksinä on suhteellisuusperiaate huomioon ottaen perusteltu. IOC:n mukaan muut kuin merkittävimmät olympialaisten tapahtumat tulisi kuitenkin poistaa listalta kokonaisuudessaan. IOC kannattaa asetusmuistiossa esiintuotua teknologianeutraalia lähestymistapaa, mutta ehdottaa, että ”maksuttoman television” määritelmä kattaisi myös yksinomaan internetin välityksellä tapahtuvan tapahtumien välittämisen.

UEFA (The Union of European Football Association) viittasi lausunnossaan kesällä esittämiinsä alustaviin näkemyksiin listan päivittämisestä. UEFA ei voi yhtyä asetusmuistiossa esitettyihin vaikutuksiin liittyen naisten MM- ja EM-kisojen listalle lisäämiseen. UEFAn mukaan ehdotuksen täytäntöönpano vähentäisi mediaoikeuksista käytävää kilpailua. Tulojen menetys vähentäisi naisten kisojen kykyä kehittyä omarahoitteiseksi.

Infrontin lausunnon perusteella ehdotettua vaatimusta lähettää tapahtumat suorina lähetyksinä tulisi selventää. Infront viittasi myös kesällä 2020 jo toimittamiinsa näkemyksiin listan päivitstarpeista. Infrontin mukaan lista edustaa perinteisen lineaarisen tv-toiminnan perintöä, ei sen sijaan nykyistä digitaalista ympäristöä ja katsojatottumuksia. Analogisten lähetysten lopettamisen jälkeen markkinoille on tullut uusia toimijoita kuten OTT-, maksutelevisio- ja VOD-palvelun tarjoajia. Kanavien/lähetysvaihtoehtojen lisääntyminen tarkoittaa myös sitä, että lineaarista lähetystä koskeva 90 prosentin tavoitevelvollisuutta tulisi muuttaa siten, että se olisi esim. 70-80 prosenttia.

Muut huomiot

Suomen Olympiakomitea kiinnitti huomiota siihen, että asetuksessa olisi syytä tarkentaa, että jalkapallon ja jääkiekon arvokisat koskevat nimenomaan aikuisten kilpailuja (nk. senioritasoa). Suomen Olympiakomitea toteaa myös, että mikäli suomalaiselle lajiliitoille koituu TV-oikeuksiin liittyviä välittömiä tai välillisiä taloudellisia menetyksiä siitä, että sen edustama laji/tapahtuma on asetuksessa määritellyllä listalla, tulisi valtiovallalla olla valmius kompensoida mahdolliset taloudelliset menetykset.

Suorien lähetysten tekstittäminen

Yleiradio Oy esitti suorien lähetysten täyden tekstitysvelvoitteen voimaantulolle vuoden pituista siirtymäaikaa siten, että täysimääräinen tekstitysvelvoite astuisi voimaan 1.1.2022. Vuoden 2021 loppuun saakka ohjelmien tekstityspalvelu voitaisiin toimittaa uusintalähetysten yhteydessä. Yleisradio on valmistautunut nostamaan suorien ohjelmien tekstitysten määrää asteittain jo vuoden 2021 aikana.

Yleisradion mukaan sen on tällä hetkellä mahdollista tekstittää suorista lähetyksistä noin 20 prosenttia. Haasteena ihmistyövoimin toteutettavassa suoratekstityksessä on muun muassa tekstittämisen hallitsevien tekstittäjien puutteellinen saatavuus työmarkkinoilla. Yleisradion osalta kaikki suoran ohjelman tekstittämisen hyvin hallitsevat tekstittäjät ovat jo Yleisradion palveluksessa. Yleisradio on itse kouluttanut uusia tekstittäjiä ja resurssien kasvun myötä tekstitysmahdollisuus suorien lähetysten osalta on vuoden 2021 alusta nousemassa 40 prosenttiin. Asteittainen ja hallittu siirtyminen täyteen tekstitysvelvoitteeseen takaa mahdollisuuden tarjota korkeatasoista, tasalaatuista palvelua myös siirtymäaikana.

Kuuloliitto ry:n mukaan laadukkaan tv-tekstityksen tuottamiseen tarvitaan tällä hetkellä myös ihmistyövoimaa. Puheentunnistustekniikkaa tulee jatkossakin kehittää, mutta keskeneräisenä tai huonolaatuisena sitä ei tule yhdistää lähetettävään ohjelmaan. Liitto ehdotti asetuksen 12 §:n

määräajan jatkamista niin, että erikseen määritellään tavoitteet niille suorille ohjelmille, jotka tekstitetään ensilähetyksen yhteydessä sekä määritellään tekstitysvollisuus niiden suorien lähetysten osalta, joita ei ole ensilähetyksen yhteydessä teknisistä syistä johtuen mahdollista tekstittää. Vuonna 2021 suorista ohjelmista tulisi tekstittää ensilähetyksen yhteydessä 50 prosenttia, vuonna 2022 75 prosenttia ja vuonna 2023 suorista ohjelmista tekstitettäisiin 100 prosenttia ensilähetyksen yhteydessä. Kuuloliitto ehdotti lisäksi, että niiden suorien lähetysten osalta, joihin ei voida teknisistä syistä liittää tekstitystä suoran lähetysten yhteydessä, tekstityspalvelu voidaan 31 päivään joulukuuta 2022 toimittaa uusintalähetyksen yhteydessä. Tilannetta tulisi arvioida uudelleen syksyllä 2022.

Kuuloliitto ehdotti myös kaupallisille kanaville suorien lähetysten tekstittämisvelvoitetta ja siihen liittyen siirtymäaikaa. Lisäksi suorien lähetysten tekstitys tulisi ottaa omaksi valvonnan kohteeksi, jotta saadaan tietoa siitä, kuinka paljon suorja ohjelmia tekstitetään ja onko suorien lähetysten tekstittämisessä ollut teknisiä ongelmia, jonka johdosta suoratekstittämisen velvoitteesta on poikettu.

Kuurojen Liitto ry totesi, että vain laadukas ja luettava tekstitys hyödyttää liiton edustamaa viittomakielistä yhteisöä. Kuurojen Liitto ry yhtyi Yleisradion toiveeseen siirtymäajasta ja portaittaisesta tekstitysvolvoitteesta suorien lähetysten osalta. Liitto ehdotti, että asetusmuutokseen asetetaan uusi määräaikainen tekstitysvelvoite, jolloin vuoden 2021 aikana suorien lähetysten tekstitysvelvoite olisi 50 %, vuonna 2022 velvoitteeksi tulisi 75 % ja täysi velvoite suorien lähetysten tekstitykseen tulisi voimaan vuoden 2023 aikana. Alueuutisten osalta liitto ehdotti, että Yleisradion tulisi tiedottaa samat alueelliset uutiset vähintäänkin tekstimuotoisena sivuillaan. Lausunnon perusteella kaupallisten televisioyhtiöiden tekstitysvaativuista tulisi selventää. Lausunnossa kiinnitettiin huomiota myös tekstitysvolvoitteen tehokkaan valvonnan merkitykseen.